

والسلاطين في التحذير عن اعوان الشياطين، (ورق ۸۸ ب) وكتاب منتهى المطالب في معرفة امير المؤمنين علي بن ابي طالب، وكتاب زبدة التوحيد، وكتاب ثمرة الخرقه^۱ في شجرة الخرقه، وكتاب تحفة الاحرار^۲، وكتاب نزهة الكرام في معن الايام^۳، وكتاب تذكرة المحدثين و تبصرة المحدثين^۴، وكتاب الاربعين عن الشيوخ الاربعين، وكتاب انيس القلوب، وكتاب عقد الجواهر، وغيرها مما يعسر تعدادها،^۵ وقيل بلغت مصنّفاته اربعة وستين كتاباً عربياً و فارسيّاً، ورسالاته و اشعاره في كلّ باب جمعها في كتاب سماه مؤنس الاحباب، وله كرامات جليلة و مقامات رفيعة عليّة تشتمل عليها السيرة الكبرى و الصغرى^۶ منها ان الشيخ ابابكر الزاهد^۷ قال خرجت يوماً الى مجلس الشيخ فرأيت احد جيرانى و كان لم يحضر صلوة العشاء في المسجد فأخذت اعابه و اقول لم لا تصلى العشاء و من ترك العشاء فعذابه كذا و كذا و هو يُعذرنى و انا اخاطبه و اعابه حتى دخلنا مجلس الشيخ (ورق ۸۹) فأقبل علىّ في اثناء الكلمات و قال تعاتب الجيران على ترك صلوة العشاء و تترك العشاء اول الليل و تقول اصلها في السحر ثم تتركها في السحر و لا تصلى قال و كان هذا سرّاً بينى و بين الله قد وقع ذلك و نسيت له فلما سمعت ذلك عن الشيخ فمت في المجلس و قضيت العشاء و علمت ان له اشرافاً على احوال اصحابه بأذن الله

۱ - كذا في ق بجاء مهملة مضمومة بضبط قلم ، ب : الخرقه (بجاء معجمه) م نام ابن كتاب را ندارد ، ۲ - م : الأبرار ، ب : الاجراء (كذا) ،

۳ - نام ابن كتاب فقط در م موجود است و در ق ب ندارد (رجوع شود بحاشية ۴ از صفحه گذشته) ،

۴ - جنين است در ب م (در م باقضية روى دال المحدثين دوّم براى آنكه بتخفيف بصيغة اسم مفعول از باب افعال خوانده شود بمعنى متأخرين و تازه كاران) ، ق نام ابن كتاب را ندارد ،

۵ - كذا في التسخ ، و الأظهر : تعداده ،

۶ - م افزوده ، : تزيد على آلاف ، ۷ - رجوع شود بص ۱۵۷ حاشية ۱ ،

۸ - معلوم ما نشد اين شيخ ابوبكر زاهد كه بوده است ،

تعالى، وروى بعض الثقات قال ان عيالي سألو ابنى^١ طبخا لم اقدر عليه فقلت امضى الى زيارة الشيخ واستمد منه لعل الله يفتح علي بشيء قال فلما رآني ادخل يده تحت سجادته واخرج دراهم وقال يا عبد الله * لا تجاس فان اطفالك ينتظرونك خذ هذه الدراهم واشتر^٢ كذا وكذا وامض بها اليهم فتعجبت وقبّلت يده الكريمة واخذت تلك الدراهم واشترت ما قال الشيخ كما سأله عني^٣ فوالله ما زادت عليه^٤ حبة ولا نقصت منه فجئت الى زوجتي واولادي واديت معهم الفضة فحمدوا الله ودعوا للشيخ، وروى الحاج ابوبكر^٥ قال انقطعت عن القافلة مرة (ورق ٨٩ب) وقد غربت الشمس واظلم الليل وضعفت عن المشي فأيست من نفسي وكدت ان اشرف على الموت فسمعت صوت الشيخ بلاشك يقول يا ابابكر خذ عن يمينك واسرع فستجد القافلة فوجدت في نفسي قوة عظيمة واخذت عن يمين الطريق واسرعت فرأيت نيران القافلة وقد نزلوا فانضممت الي اصحابي وقالوا كيف جئت قلت ماجئت بنفسي ولكن جاء بي همة الشيخ، وروى عن بعض الحاج قال نظرت الى عرفات وكثرة اهلها فقلت ياليت شيخنا كان حاضرا هناك فوضع احد يده على منكبي فالتفت فاذا الشيخ هو فقال وانا ايضا ههنا ثم لم اره فلما رجعت الى شيراز وقبّلت يد الشيخ اردت ان اجدد عليه تلك الحكاية فقال قبل ان اقول ما كل ما يبصر يقال ولا كل ما يسمع يروى فنهت مراد الشيخ ولم اتكلم به الى ان توفي

١ - كذا في النسخ الثلاث ، والصواب ظاهرًا ، « سألوني طبخًا » ، قال في اللسان « سألته الشيء

١- تعطيته اياه قال الله تعالى ولا يسألكم اموالكم و سألته عن الشيء استخبرته » ،

٢ - از ستاره تا اینجا از ق ساقط است ٣ - كذا في النسخ ، والصواب ظاهرًا « سألوني »

او « سألوني اياه » ، ٤ - تصحيح قياسي ، در هر سه نسخه : ما زاد ،

٥ - معلوم ما نشد اين حاج ابوبكر كيست ،

الشیخ ، وكان یطعم من فتوحات الفقراء وکسر الزبیل^۱ لا یرض حاجة الی احد ولا یقبل هدیة ظالم (ورق ۹۰) ، وارسل الیه شمس الدین محمد صاحب الدیوان^۲ ثمانیة عشر الف درهم فلم یهم عن مجلسه ذاك حتی فرّق کلها علی الأصدقاء والفقراء ثم قام وقال لا یحسن ان یقول الأهل جاؤه بالفتوح ولم نأكل منه شیئاً یا فلان ایت فلاناً فاستقرض منه کذا واشتر لحمًا وسمناً وعسلًا حتی یطعموها ولا یسئعوا علینا ، وكان یجلس بعد صلوة الصبح للدرس وقضاء حوائج الناس وشرح الکتب وجواب الفتاوی الی الظهر ثم یدخل الی اهله ویسألهم عن حالهم ثم یرجع لصلوة الظهر فیجلس الی العشاء الآخرة فإن كان عنده مسافر او صدیق یجلس عنده بعض اللیل والأدخول البیت واشتغل بوظائف لیلته لم یفعل^۳ اکثر اللیل عن صلوة وتلاوة وكتابة ومطالعة الی السحر ، ولما كان آخر عمره ترک اللحم سنین لمعنی عرض له فمرض وداواه الأطباء باللحم فلم یأكله حتی غلبت المضرة ولما كان وقت وفاته جمع اولاده وكان عددهم یرید علی سبعین من ولد وحافذ ذکر وانثی (ورق ۹۰ ب) قرأ علیهم ولقد وصینا الدین أو ثوا الکتاب من قبلیکم وإیاکم ان اتقوا الله ثم حسب الدیون وکتبها ووضعها عند وصادته وقال لاتعموا لها فان الله تالی یؤدیها قبل سبعة ایام وكان كذلك ، توفي فی رمضان سنة ثمان

۱ - چنین است در هر سه نسخه بدون واو عاطفة كما یمکن ان یتوهم ، ۲ یعنی شمس الدین محمد بن محمد جوینی وزیر معروف هولاکو و اباقا و سلطان احمد تکودار و برادر علاء الدین مطا فلیک جوینی صاحب تاریخ جهانگشای جوینی ، در سنة ۶۸۳ بفرمان ارغون کشته شد (رجوع شود بمقدمه راقم این سطور بر جلد اول تاریخ مزبور در تضاعیف تمام آن و مخصوصاً ص س - ص ب) ،

۳ - چنین است در هر سه نسخه ، نه « لا یفعل » كما یمکن ان یتوهم ،

وثمانین وستمائة^۱ ودفن برباطه الشریف، و ما انشده لنفسه :

دَرَانِي أَسِيرٌ سَيْرًا سَرِيحًا فَأَنِّي	رَأَيْتُ ضِيَاءَ فِي خِلَالِ ظَلَامِ
أَرْضِي بِعَيْشٍ فِي مَقَامِ مَذَلَّةٍ	فَوَاللَّهِ لَا أَرْضَى بِطُولِ مُقَامِ
أَسْكُنُ فِي مَهْمَاءٍ ^۲ قَفْرٍ إِقَامَةً	وَدَارِي طِبَاقُ السَّبْعِ وَهِيَ أَمَامِي
وَقَدْ ذُبْتُ غَبْنًا وَاشْتِيَاقًا وَكُرْبَةً	لِفُرْقَةٍ ^۳ أَحْبَابٍ وَفَرَطٍ غَرَامِ
سَأَجْهَدُ فِي سَبْرِي وَتَحْصِيلِ بُغْيَتِي	وَأَسْعَى لِإِنْجَاحِي ^۴ وَنَيْلِ مَرَامِي
فَأَنْ فُزْتُ بِالْإِنْجَاحِ طُوبَى وَإِنْ أُمْتُ	فَكَمْ حَسْرَاتٍ فِي نُفُوسِ كِرَامِ

رحمة الله عليهم .

۱۳۶ - الشيخ سعد الدين ابو اليمن اسعد بن المظفر^۵

اسن اولاده الكرام كان عالماً بارعاً متورعاً واعظاً حسن البيان يذكر في

۱ - جنین است در هر سه نسخه ، در شیراز نامه ص ۱۳۳ وفات صاحب ترجمه در سنه ششصد و هشتاد و یک ضبط شده (بر فرض صحیح نسخه مطبوعه) ، ۲ - جنین است در هر سه نسخه ، در کتب لغت مطلقاً ما جنین کلمه نیافتیم و گمان میکنیم که متن تحریف هیتاء یا هیتاء یا موهاء باشد که هر سه بمعنی بیابان بی آب و گیاه و دشت بی نشان بی راه است که بدون شك مناسب مقام همین معنی است ، ۳ - تصحیح قیاسی ، و فی التسخیر بفرقة ، ۴ - تصحیح قیاسی بقرینه معادله یا بیت بعد ، فَأَنْ فُزْتُ بِالْإِنْجَاحِ طُوبَى وَإِنْ أُمْتُ الخ ، و نیز بقرینه عطف « و نیل مرامی » که عیناً مرادف با انجاح است بر آن در همین مصراع حاضر قال فی اللسان « التَّجَحُّجُّ وَالتَّجَاحُّ الظَّفَرُ بِالشَّيْءِ وَفَدَّ أَنْجَحَ الرَّجُلُ صَارَ ذَا نَجْحٍ فَهُوَ مُتَّجِحٌ » ، م : لَانْجَائِي ، ب : لَانْجَائِي ، ق : لَانْجَائِي ، ۵ - م « ابو اليمن » را ندارد و بجای المظفر « ابو المظفر » دارد ، صاحب ترجمه یکی از هفت پسر شیخ صدرالدین ابوالمعالی مظفر صاحب ترجمه قبل است و تراجم جمیع این هفت پسر در کتاب حاضر هر یک بجای خود مثبت است ، و کنیه صاحب ترجمه « ابوالیمن » بدون شبهه بهم یاء و سکون میم است بمعنی میمنت و سعادت بمناسبت اسم او که اسعد و لقب او که سعدالدین است چنانکه کنیه برادرش جلال الدین مسعود سابق الذکر (نمره ۳۵ از تراجم کتاب حاضر) ابوالیمان « بوده است بمناسبت اسم او مسعود ، و در تاج العروس ۱۹ ، ۳۷۲ گوید : « المکنی بابی الیمن کثیرون » ،

مسجدی الجامع^۱ العتیق والجدید و کذا فی مسجد البغدادی (ورق ۹۱) و کان من الأدب بمکان وله محفوظات کثیرة سمعت جدی انه حفظ او قاراً من العلم و کان یدرسها و بنی داراً جدیداً له فلما تم و اراد النّجار ان ینصب کنیسته^۲ دق احدی الخشبات بزجر عذیف فانکسر منه جذع و وقع بعض السّقف علی بعض و کان الشّیخ یتوصّأ لیخرج الی و ظیفة التذکیر فانهدم الدّار و توفی شهیداً تحته فی سنة سبعین و ستمائة ، و کان الشّیخ قد رأى قبل ذلك فی منامه ان قیل له ان هذا شاب شهید أنزل فی جوار الحق فدفن فی البقعة الشّریفة ، و مما قال الشّیخ^۳ فی فراقه :

أَخْلَائِي	أَفِيشُونِي
وَأَصْحَابِي	أَعِينُونِي
أَيَا سُؤْلِي	وَأُمُؤْلِي
فَقَلْبِي	قَلْبُ مَسْلُوبِ
فَقَدْتُ	هَاجَرَ مَحْبُوبِي
وَفِي الْحَالَاتِ	مَرُّ غُوبِي

۱- کذا فی ب ، ق «الجامع» را ندارد ، م بجای تمام جمله از - یندگر « تا » البغدادی « دارد ، یندگر فی المسجد الجامع والبغدادی ،

۲- کذا فی النسخ بالتذکیر ، - در کلمه « جدید » در صفت مؤثذ تذکیر و تانیث هر دو جائز است یقال ملحقه جدید و جدیدة و ملاءة جدید (لسان العرب) ، ۳- کذا فی النسخ ، - معلوم ما نشد که مراد مؤلف از « کنیسه » در اینجا چه بوده ، معنی معروف آن که کلیسا باشد بدیهی است که اینجا مقصود نیست ، و معنی دیگر کنیسه که چیزی است شبیه هودج که بر محمل یا جهاز شتر چند چوبی در جنب یکدیگر نصب کنند و پوششی بر آن افکنند تا مسافر در سایه آن بیاساید و خود را از انظار محجوب سازد نیز اینجابهیچ مناسبتی ندارد ، از سیاق کلام بخصوص بقرینه عبارت مؤلف در چند سطر بعد ، و کان الشّیخ یتوصّأ لیخرج الی و ظیفة التذکیر ، مثل این گویا بر میآید که مراد از کنیسه اینجا متوصّأ ، بوده است یعنی طهارتخانه و آبخانه و جائی که در آنجا وضو سازند و اغلب متوصّأ را کنایه از مستراح نیز استعمال میکرده اند (لسان العرب و سامی فی الأسامی و اقرب الموارد همه در وضاً) ، و گویا سابق جای وضو و طهارت و قضای حاجت همه در زیر یک سقف و یک معوّطه واقع بوده و در هر منزلی که می ساخته اند بنائی نیز مخصوص مجموع این اعمال تهیه میکرده اند که متوصّأ عبارت از همان بوده است ،

۴- مراد از « شیح » در اینجا یدر صاحب ترجمه شیخ صدرالدین ابوالمعالی مند کور بلافاصله قبل است ، و همچنین است ظاهراً در سطر قبل ، و کان الشّیخ قد رأى فی منامه الخ ، ،

تأملُ حالتي وانظر
فشأني شأنُ مغلوب^۱
و ففكرني بلياتي
فصبري صبرُ أيوب
و عيني عينُ داود
و حزني حزنُ يعقوب
فإن تنعم وإن تحرم
فحقاً أنتَ مطلوب^۲

رحمة الله عليهم.

۱۳۷ - الشيخ الحاج ركن الدين ابو محمد منصور بن المظفر^۳

المشتهر في بلاد فارس^۴ بر است گوی (ورق ۹۱ ب) اخوه النجيب وقرنه
العجيب^۵ اسوة الرجال و قدوة الأبدال و ولي الله الكريم المتعال قد جمع بين العلم
و الخلق المرضي و سلك في الله السبيل السوي متمسكاً بكتاب الله تعالى و سنة النبي،
تأدب أولاً بوالده العالم الرباني يروي مصنفاته و مروياته عنه ثم بالشيخ يوسف
السروستاني^۶ اخذ الخلوة و لبس الخرقة عنه ثم خرج لحج بيت الله و طلب العلم
فلقى مشايخ الحجاز و علماءها و سكن البصرة مدة و كان والده يشناق اليه و يكتب

- ۱ - ق بجای این سه کلمه چنین دارد : «فحقاً انت مطلوبی» که تکرار عین همین کلمات است در آخر بیت اخیر ،
- ۲ - سه بیت اخیر ازین آیات از ق ساقط است ،
- ۳ - این شخص نیز یکی از هفت یسر شیخ صدرالدین ابوالعالی مظفر سابق السدکر (صاحب ترجمه ۱۳۵) و برادر صاحب ترجمه بلافاصله قبل شیخ سعدالدین اسعد بن المظفر است ، و بتصریح صاحب شیرازنامه وی خال مؤلف مزبور بوده است و شرح احوال او در آن کتاب ص ۱۴۳-۱۴۴ نیز مسطور است و در عنوان آنجا کلمه «ابن» قبل از مظفر از قلم افتاده است ،
- ۴ - کلمه «فارس» در ق زده شده و بخطی الحاقی زیر آن نوشته شده ، الفرس ،
- ۵ - کلمات «اخوه النجيب و قرنه العجيب» فقط در م موجود است ،
- ۶ - بظن قوی این شیخ يوسف سروستاني همان کسی است که در فارسنامه ناصری ۲ : ۲۲۱ در ضمن وصف عمارتی قدیمی واقع در قصبه سروستان اشاره اجمالی باو کرده گوید : «و چندین لوح قبر از سنگ بدرازی دو ذرع شاه و چارک و پهنای سه چارک بیشتر [در آن عمارت واقع است] و بر لوح قبری نوشته اند توفی الشیخ يوسف بن يعقوب السروستاني سنة اثنین و ثمانین و ستمائة» -

رسائل مشوقة ومما ارسل اليه في كتاب له :

يَا قِرَّةَ الْعَيْنِ يَا سُؤْلِي وَيَا أَمَلِي يَا مَنْ يُرَغَّبُ فِي قَطْعِ الْمَحَبَّاتِ
لَوْ كُنْتُ تَحْفَظُ قَلْبَ الْوَالِدَيْنِ رِضَى لَنِلتَ فِي كُلِّ يَوْمٍ عَشْرَ حَبَّاتٍ
مَا قَاتَ فِي كُلِّ لَحْظٍ مِنْكَ يَا وَائِدِي لَمَا تَنَالُ دَهَارِيراً وَ حَبَّاتٍ
أَمَا تَعَاْفُ مِنَ الرَّحْمَنِ فِي تَلْفِي فَمَا تَقُولُ غَدَاً فِي دَفْعِ حُجَّاتِي^۱

ثم رجع الى شيراز في حيوة والده واشتغل بالرياضات الشديدة وجاهد نفسه
بجاهدات عظيمة وله خلوات في جبال شيراز و مغارات يتعمد فيها (ورق ۹۴) ثم
سافر بعد وفاة والده مرة اخرى الى كرمان و سيرجان و نواحى البحر و الجزائر^۲
الى عدن و اليمن و قرأ على الملك العادل العالم شمس الدين ابى منصور يوسف
ابن عمر بن على بن رسول^۳ سلطان اليمن كتاب الأربعين العوالى من تصنيفه^۴

- ۱ - كذا فى ب ، ق م ، حجات ، ۲ - رجوع شود بص ۱۸۵ حاشية ۱ ،
۳ - كذا فى ب ق وهو الصواب لا غير ، م : يوسف بن على بن عمر بن رسول (غلط فاحش) ، -
مقصود ملك المظفر شمس الدين يوسف بن الملك المنصور عمر بن على بن رسول سومين پادشاه
يمن است از سلسله رسوليان از طوايف تركمان كه ابتدا نواب ايتوبيان مصر و شام بودند و بعدها
كه مستقل گرديدند خود را از اعقاب ملوك بنى عثمان شام از عرب منتصرة قبل از اسلام شمردند ،
صاحب ترجمه از سنه ۶۴۸-۶۹۴ قریب جهل و هفت سال سلطنت نمود و از قرار ذكر مورخين
وى پادشاهى بسيار عالم و فاضل و هنر پرور بوده است (رجوع شود بابو الفدا ۳ : ۱۹۴ ، و ۱۴ : ۳۴ ،
و يافعى ۱۴ : ۲۲۵-۲۲۷ ، ۲۶۲ ، و درر الكامنة ۲ : ۹۹-۱۰۰ استطرادا در ترجمه پسر او ملك مؤيد
داود ، و شذرات الذهب ۱۵ : ۴۲۷ ، و تاج العروس ۱ : ۳۵ ، - بعقود المولوية خزرجى كه از تواريخ
مهمه اين سلسله ملوك است از يكى از معاصرین ایشان و بتوسط اوقاف گيب حجاب شده است نتوانستم
در طهران دسترسى پيدا كنم) ، ۴ - يافعى ۴ : ۲۶۶ نیز باين تأليف پادشاه مزبور
تصريح کرده و عين عبارت او اينست : «وله [اى الملك المظفر يوسف بن عمر بن على بن رسول]
اربعون حديثاً منتقاة عوالى روينها عن شيخنا رضى الدين الطبرى بحق روايته لها عن الامام
محب الدين الطبرى بروايته لها عن الملك المظفر المذكور» ،

ثم زار بيت الله ورجع و ارشد الناس و تزوج بابنة الأمير اصيل الدين عبد الله
العلوي المحمدي^۱، وله تحرير على حاوي الفتاوى^۲ قد جعله كتاباً مفرداً سماه
العلق و لعمرى انه علق نفيس لمن ادخره و در ثمين لمن اشتراه وهو اول من نشر
كتب الأمام النووي^۳ بشيراز و افتى بعافى الروضة^۴ و كان يذكر الناس في الجامع
العتيق و مسجد والده و يهدد الحكام تهديدات شديدة و يعظهم مواظبة عفيفة و
ينزجرهم بزواج بليغة فيها بون منه و يمثلون او امره و لا ياتفت الي اموالهم و لا
يرغب في احوالهم و عمر حتى بلغ اربعاً و ثمانين سنة و انحنى ظهره و كان في اثناء
الموعظة اذا عراه الوجد استوى قائماً (ورق ۹۲ ب) كالشباب المترعرع وله كرامات
كثيرة شاع بعضها بين الناس و ضاع بعضها حين الباس^۵ قد جمعها والدي في
كتاب كبير، توفي في صفر سنة ثلاث و ثلاثين و سبعمائة^۶ و دفن عند قدم والده

۱ - رجوع شود بنمرة ۲۲۹ از تراجم كتاب حاضر ، ۲ - ندانستيم مراد مؤلف از
«حاوي الفتاوى» چه كتابى بوده ، ولي با احتمال قوى مراد كتاب معروف «الحاوي الصغير» تأليف
نجم الدين عبدالغفار قزويني متوفى در سنة ۶۶۵ يا ۶۶۸ در فقه شافعيه كه سابق درس ۷۱ حاشيه ه
ذكري از آن گذشت بايد باشد (رجوع شود بسبكي ۱۱۸ ، ۱۰ و يافعي ۴ ، ۱۶۷ - ۱۶۹ ،
و شذرات الذهب ۲ ، ۳۲۷ ، و كشف الظنون در عنوان «الحاوي الصغير») .

۳ - يعنى محبى الدين ابو ذكريا يحيى بن شرف نووي يا نواوي يعنى از اهالى نوا از قرای حوران
شام از فقهاء معروف شافعيه و متوفى در سنة ۶۷۶ ، (رجوع شود بطبقات الحفاظ ذهبى ۴ ،
۲۵۰ - ۲۵۴ ، و سبكي ۱۵ ، ۱۶۵ - ۱۶۸ ، و يافعي ۴ ، ۱۸۲ - ۱۸۶ ، و شذرات الذهب ۵ ،
۳۵۴ - ۳۵۶) .

۴ - كتاب الروضة از تأليفات مشهور نووي مذکور
در حاشيه قبل است در فروع شافعيه و اختصارى است از كتاب «العزیز على كتاب الوجيز» كه شرحى
است از رافعى قزوینی بروجيزغزالی در فقه شافعی (رجوع شود بعلاوة ماخذ مذكوره در حاشيه
قبل بكشف الظنون در عنوان «الروضة» و «الوجيز») .

۵ - باس (باس) بمعنى شدت جنك و ترس و عذاب است و گویا مفصود اينست كه قسمتى از
يادداشتهاى راجع باين كرامات در حوادث و فتنى كه در شيراز روى داده بوده تلف شده است ،

۶ - رجوع شود نيز براى شرح احوال صاحب ترجمه بشيراز نامه ص ۱۴۳ - ۱۴۴ ، و مجمل فصيح
(بقيه در صفحه بعد)

رحمة الله عليهم .

۱۳۸ الشيخ ظهير الدين ابو الفضائل اسمعيل بن المظفر

كان عالماً بارعاً ذاجاه رفيع ومنصب عال يبسط السجادة في كل محفل مشهود يذكر الناس في بقعة ابيه و يواظب على العبادة وكان طريقه التعظيم لأمر الله والشفقة على خلق الله * وهو أول من وضع يد الرد على جبين الروافض حين ارادوا الخروج في فتنة السلطان محمد^۱ وقال لاطاعة لمخلوق في معصية الله^۲ وله روايات كثيرة واسانيد عالية رواها العلماء الأثبات وصنّف كتاباً في الحديث سماه فضائل الصلوات ومما ادرج فيه من شعر حسان بن ثابت رضي الله عنه :

إِذَا مَا مَشَى زَيْنُ الْأَنَامِ مُحَمَّدٌ عَلَاهُ وَقَارٌ فِي سَكِينَةٍ رَاكِبٍ
فَصَلُّوا عَلَى هَذَا النَّبِيِّ وَسَلِّمُوا (ورق ۹۴) تَحِيَّةٌ مُشْتَقِي إِلَيْهِ وَ رَاغِبٍ
وَ صَلُّوا عَلَيْهِ كُلِّ وَقْتٍ وَ سَاعَةٍ وَ طَرَفَةٍ عَيْنٍ أَوْ إِشَارَةٍ حَاجِبٍ

بقيه از صحنه قبل

خوافی در حوادث سال ۷۳۳، و تاریخ گزیده ص ۲۹۳ بعنوان «شیخ حاجی رکن الدین شیرازی» و نزهة القلوب ص ۱۱۶ که در ضمن تعداد مزارات متبرکه که شیراز نام او را بصورت «حاجی رکن الدین رازگو» (= راست گو) ذکر کرده است ،

۱ - مراد سلطان اولجایتو محمد خدا بنده پسر ارغون خان بن اباخان بن هولاکو (۷۰۳-۷۱۶) است ، و مراد از «فتنه» او انتقال او از طریقه حنفی بمذهب تشیع است در سنه ۷۰۹ هجری بتفصیلی که در کتب تواریخ مسطور است و فرمان دادن او که در تمام ممالک ایران زمین نام خلفاء ثلاثه را از خطبه و سکه بپندارند و برنام حضرت امیر المؤمنین و امام حسن و امام حسین اقتضار نمایند ، این فرمان در تمام بلاد قلمرو اولجایتو بموقع اجرا گذارده شد جز در قزوین و شیراز و اصفهان و بغداد که پاره از مردم سر از اطاعت این حکم باز زدند و بعضی فتنه ها و خلافتها روی داد (رجوع شود بمجمع التواریخ حافظ ابرو منقول در حواشی «ذیل جامع التواریخ» تألیف همان مؤلف ص ۴۸-۵۳ ، و سفرنامه ابن بطوطه ۱ : ۱۲۸-۱۲۹ ، و مجمل فصیح خوافی در حوادث سنه ۷۰۹ ، و تاریخ مغول تألیف آقای عباس اقبال آشتیانی ص ۳۱۳-۳۱۸ ،

۲ - از ستاره تا اینجا از م ساقط است ،

وَصَلُّوا عَلَيْهِ تَرَبُّحُوا الْفَوْزَ فِي غَدٍ وَتَلَقُّوا كَلِمَةَ الْجَبَّارِ حَسَنَ الْعَوَاقِبِ
 فَذَاكَ أَصْطَفَاهُ اللَّهُ مِنْ بَيْنِ خَلْقِهِ وَآعْطَاهُ فَضْلًا ثَابِتًا فِي الْمَنَاصِبِ
 فَحَبُّ رَسُولِ اللَّهِ فَرَضٌ مُؤَكَّدٌ وَحَقُّ رَسُولِ اللَّهِ نَصْرَةٌ لَا زَيْبُ^۱

توفي في سنة ثلاثين وسبعمائة ودفن عند اخوته وابيه رحمة الله عليهم .

۱۳۹ - الشيخ ضياء الدين ابو الوقت^۲ عبد الوهاب بن المظفر

كان شيخاً عظيم الشأن بليغ الحال^۳ طيب الكلام بهي المنظر حسن الموافقة
 مصلاً بين العباد جمع بين عقلي المعاش والمعاد قد سافر الحجاز^۴ واطراف
 آذربيجان^۵ ورأى شيوخاً كثيرة واعطاه الله من الأموال العلال ما ينفق في سبيله
 على عباده ولم يحتج الى الاستعانة باهل الدنيا وابتنى خانقاهاً بجوار المسجد الجامع
 العتيق ووقف عليه الضياع الكثيرة وانتفع به خلایق لا يحصون وكان يذكر فيها^۶
 وفي مسجد والده وكذا في الجامع العتيق والسقري (ورق ۹۳ ب) في كل اسبوع و
 آثار خيراته في البلدة كثيرة ومعالم حسناته بين الخلق باقية واطفاً الله نواثر الفتن عند

۱ - این ابیات بایته را که مؤلف بعد از بن ثابت نسبت داده است در هیچیک از سه نسخه از دیوان شاعر مزبور که در طهران توانستیم بدست بیاوریم نیافتیم ، و آن سه نسخه یکی نسخه خطی کتابخانه ملی طهران است بر روایت ابوسعید سگری با شرح بعضی لغات مشکله دیوان و تاریخ کتابت این نسخه سنه ۱۱۷۱ است ، دوم نسخه چاپ مصر سنه ۱۳۳۱ ، با فحص بلیغ در این هردو نسخه اصلاً و ابداً ابیات مذکوره در فوق را نیافتیم ، سوم باز نسخه چاپ مصر سنه ۱۳۴۷ متعلق بفاضل دانشمند آقای احمد بهمنیار مذ طلحه که خود ایشان بخواهش راقم سطور آنرا تتبع کرده بمن نوشتند که اثری از ابیات مزبور در آن یافت نمیشود ، علاوه بر اینها خود سستی این اشعار وضعف بل رکاکت آنها و نیز آثار جدت و تأخر که بروجنات آنها در کمال وضوح لایح است همه قرائن واضحه است بر اینکه این ابیات از شاعر فحل معلق قدیمی می باشد مانند حسان نمیتواند باشد ، ۲ - این کتبه را در م ندارد ، ۳ - کذا فی ب م (۲) ، ۴ - بمع الحال ، ۵ - رجوع شود بص ۵۰ حاشیه ۷ ، ۶ - م ، آذربایجان ، ۷ - کذا فی النسخ بتانیث الضمیر ، انظر ص ۱۸۱ ح ۴ و ص ۱۸۹ ح ۵ ،

هجوم المساكر بيمن قدمه وعمّ القريب والبعيد وظائف احسانه وروائب كرمه،
وقد اقتبست من انوار لحظه الشريف واستأنست بآثار لطفه المنيف وشرفت^۱
بالباس^۲ خرقته المباركة واسماع^۳ انفاسه المتبركة وهيبته النورانية ممثلة في عيني
وعبارته الروحانية مثبتة في قلبي^۴ ومما عندي من مكتوباته :

لى حبيب ساكن وسط الحشا لو يشا يمشى على عيني مشى
روحه زوجى وزوجى روحه ان يشا شئت وان شئت يشا

توفى في سنة ثلاث واربعين وسبعمائة^۷ ودفن عند والده واخوته رحمة الله عليهم.

۱۴۰ - الشيخ بهاء الدين ابوالمبارك محمد بن اسعد بن المظفر^۱

كان شيخاً عالماً عارفاً منقطعاً الى الله تعالى زاهداً في الدنيا تاركاً للتكلف

۱ - م ، تشرّفت ، ۲ - چنین است در هر سه نسخه ، ۳ - کذا فی ب ق ، م کلمات

دو اسماع انفاسه المتبركة را ندارد ، ۴ - م ، سمعی ، ۵ - ق ب ، قلبی ، ابن

بیت چنانکه در حاشیه ق نیز یکی از قراء بدان اشاره کرده با تغییرى بسیار جزئی عین بیت جلال الدین

رومى است در مطلع غزلی از دیوان او معروف بدیوان شمس تبریز از اینقرار : لى حبيب حبه

يشوى الحشا لو يشا يمشى على عيني مشا * روز آن باشد که روزیم او بود ایغوشا آنروز

و آنروزی خوشا * الابیات ، ۶ - مصراع اول این بیت نیز از غزلی است که در نسخ

متداوله دیوان شمس تبریز مثبت است ولی بنحو قطع و یقین از مولوی رومی نیست بلکه از یکی

از قدماست که افلاً سیصد سال قبل از مولوی میزیسته است زیرا که سه بیت ازین غزل در

کتاب اللمع ابونصر سراج طوسی متوفی در سنه ۳۷۸ (چاپ لیدن ص ۲۵۲) مسطور است و يك

بیت آن در كشف المحجوب هجویری متوفی در حدود سنه ۱۴۲۰ (چاپ ژو کوفسکی ص ۵۴۴) ،

و تمام آن غزل بنحوی که در نسخ معمولی دیوان شمس تبریز مندرج است اینست : يا صغير السن

يا رطب البدن يا قريب العهد من شرب اللبن * هاشمی الوجه ترکی القفا دیلمی الشعر

رومی * الذقن * روحه روحی و روحی روحه من رأی روحین عاشا فی بدن * صح عند الناس انی

عاشق غیر ان لم يعرفوا عشقی لمن * اقطعوا شملى وان شتم صلوا کل شی منکم عندی

حسن * ذاب ممّا فی فؤادی بدنی و فؤادی ذاب ممّا فی البدن * ازین شش بیت چنانکه گفتیم

بیت چهارم و پنجم و ششم آن در کتاب اللمع و بیت چهارم آن در کتاب كشف المحجوب نیز

مسطور است ، ۷ - کذا فی ب ق ، م ، سنة اربعین وسبعمائة ،

۸ - م «ابوالمبارك» را ندارد ، و بجای اسعد «سعد» دارد ،

له اوراد كثيرة ونوافل جزيلة حافظاً جيداً لا يفتر عن تلاوة القرآن في مشيه
وسكونه وتردده في حاجاته (ورق ۹۴) ماهراً في القراءات السبع قد قرأ كتاب
الشاطبي^۱ وجامع الأصول^۲ على الشيخ علي الديواني الواسطي^۳ وكان يذكر
في البقعة الشريفة لأبيه وجدّه وكذا في مسجد السرو بعد صلاة الجمعة هناك
وله نفس مروح ولسان شاف وسمعت الثقات أن الشيخ العارف عمر بن المبارز^۴
كان يقول أن الشيخ بهاء الدين من جملة اولياء الله تعالى في هذا الزمان وكان
بينهما مراسلات ويروي عنه كرامات وآيات وكثيراً ما كان ينشد:

تَقْيِيلَ كَفِّكَ أَشْتَهِي أَمَلٌ إِلَيْهِ أَنْتَهِي
دُنْيَايَ لَسَدَةٌ سَاعِيَةٌ وَ عَلَى الْحَقِيقَةِ أَنْتَ هِي
لَوْ نِلْتُ ذَلِكَ لَمْ أَبْلُ بِالرُّوحِ مِنِّي أَنْ تَهِي

توفي في سنة اربعين و سبعمائة^۵ ودفن في البقعة المباركة رحمة الله عليهم.

- ۱ - مقصود بدون شك قصیده بسیار معروف شاطبی (ابو محمد قاسم بن فیره اندلسی شاطبی متوفی در سنه ۵۹۰) موسوم بحرزالامانی است در قراءات سبع مشتمل بر هزار و صد و هفتاد و سه بیت که از زمان مؤلف تا کنون اساس عمده فن قراءات است و علماً و فضلاً در طول این مدت سروح عدیده بر این قصیده نگاشته اند (رجوع شود باین خلکان ۱: ۴۶۱-۴۶۲، و سبکی ۴: ۲۹۷-۲۹۸، و کشف الظنون در حرزالامانی)، ۲ - رجوع شود بص ۱۸۴ حاشیه ۱،
- ۳ - مقصود ابوالحسن علی بن ابی محمد بن ابی سعد بن عبدالله واسطی معروف بديوانسی است از مشاهیر قرآنی عصر خود، در سنه ۶۶۳ متولد شد و بدمشق و خلیل و تبریز و شیراز و اصفهان در طلب علم رحلت نمود و در سنه ۷۴۳ در واسط وفات یافت، وی بیک واسطه از مشایخ شمس الدین محمد جزری مؤلف طبقات القراء مشهور است (رجوع شود بدرر الکامنه ۱۳: ۱۰۴-۱۰۵، و طبقات القراء جزری طبع مصر ج ۱ ص ۵۸۰)، ۴ - در مظاتی که بدان دسترس داشتیم اطلاعی از احوال این شخص نتوانستیم بدست آوریم، ۵ - چنین است تاریخ وفات این شخص در هر سه نسخه، برای مقایسه با ما بعد باید این تاریخ را بخاطر داشت، و ما نائماً در حواشی ندره ۱۴۳ از تراجم باین فقره اشاره خواهیم نمود.

۱۴۱ - الشيخ شمس الدين ابو المؤيد عمر ابن المظفر

كان شيخاً فاضلاً متديناً^۲ ذا ورع يقوم بحق الله تعالى و يعطى حقوق عباده وينصح المسلمين يذكر في رباط الشيخ ابراهيم الكرجي^۱ وغيرها^۳ وله ايراد في العبادات (ورق ۹۴ب) واجتهاد في الطاعات و يروى عنه في ذلك حكايات توفي في سنة . . . وسبعمائة^۴ و دفن عندهم رحمة الله عليهم .

۱۴۲ - الحاج امام الدين ابو المظفر^۱ حسن بن

محمد بن اسعد بن^۲ المظفر

كان في مبدأ حاله احنف فرأى رسول الله صلى الله عليه وسلم في المنام ومسح يده الكريمة على رجليه و رآه عنه احنف واستقام و قد سافر^۳ الحجاز وغيره و رأى المشايخ و استفاد منهم كان يذكر في الجامع العتيق وغيره سنين كثيرة وله عبارة رائقة و اداء حسن مع ذوق و شوق و بكاء و وجد و مما كان ينشد^۴:

هَيْئُونَ كَيْنُونَ آيسَارٌ ذُوُّوْ يُسْرِ^{۱۰} سُؤْاسٌ مَكْرُمِيَّةٌ آبْنَاءُ آيسَارِ

۱ - م « ابو المؤيد عمر » را ندارد ، ۲ - كذا في ق ، ب ، مدينا (؟) ، م اين كلمه را ندارد ،

۳ - رجوع شود بنمرة ۱۲۷ از تراجم كتاب حاضر ۴ - كذا في ب ق ، - تأنيث ضمير

راجع برباط بتوهم ارادة معنى « زاوية » يا « بقعة » است ، رجوع شود بص ۱۶۹ و ۱۷۰ و ۲۰۶ ،

م : و غيره ، ۵ - كذا في م (يعنى جاى آحاد و عشرات

در آن سفيد است) ، در ق ب جاى تمام ارقام سفيد است ، و در ترجمه كتاب حاضر بقلم بسر

مؤلف ص ۹۴ : « ششصد چيزى از هجرت » ، ۶ - كنبه « ابوالمظفر فقط در ب موجود است »

۷ - كلمات « اسعد بن » در م موجود نيست ، ۸ - رجوع شود بص ۵۰ حاشيه ۷ ،

۹ - اين ابیات از جمله شش بيتى است از عرندس كلابى از شعراء حماسه در مدح بنى عمرو غنويين

(رجوع شود بشرح حماسه ابوتمام از خطيب تبريزى طبع بولاق ج ۴ ص ۷۱-۷۲ در باب الأضياف

والمديح) ، ۱۰ - در هر سه نسخه شد الأزار ، بنو يسر ، - من حاضر بطبق يكي از دو روايت

حماسه كه نزديكتر بمتن شد الأزار بود تصحيح شد ، و روايت ديگر حماسه ذُو و كَرَم است ،

لَا يَنْطِقُونَ عَنِ الْفَحْشَاءِ إِنْ نَطَقُوا وَلَا يُمَارُونَ إِنْ مَارَوْا بِإِكْتَارِ
مَنْ تَلَقَّ مِنْهُمْ تَقَلَّ لَا قَيْتُ سَيِّدِهِمْ مِثْلَ النُّجُومِ الَّتِي يَسْرِي بِهَا السَّارِي
توفى في سنة ست^۱ واربعين وسبعمئة ودفن خلف تربة والده رحمة الله عليهم.

۱۴۳ - الشيخ نجم الدين ابو الفتح^۲ محمود بن محمد بن
اسعد بن المظفر

والد جامع هذا الكتاب كان صوفياً عارفاً عالماً جامعاً لأقسام الفنون
(ورق ۹۵) لا يخلو ساعة من ليله و نهاره عن صلوة او قراءة او كتابة او مقابلة
نسخة قد حصل العلوم على مولانا شهاب الدين الزنجاني^۳ و مولانا نور الدين
الخراساني^۴ و تأسى بطريقة والده وعمه معرضاً عن الدنيا و اهلها ما مشى الى باب
حاكم قط و ما استعان في حاجة بمخلوق و هو الذي نصب لواء الفقر بين العشيرة
صورة و معنى و اكتفى بالطعام الجشب و اللباس الخشن من متاع الدنيا يحيى
الليالي بتلاوة القرآن و الصلوة و كثيراً ما كان يختم جميع القرآن في ركعتين و ربما
يقرا في كل ركعة سورة حتى يختمه في مائة و ثلاث عشرة ركعة جمعاً بين الفضيلتين،
و كان يذكر الناس في مسجده و في الرباط الضيائية^۵ و كذا في المسجد الجامع

۱ - كلمة « ست » فقط در م موجود است ، و در ب ق جای رقم آحاد سفید است ،

۲ - م « ابو الفتح » را ندارد ، ۳ - ندانستیم مراد ازین شهاب الدین زنجانی کیست و بسیار

مستبعد است که عالم معروف بغداد شهاب الدین ابوالمناقب محمود بن احمد زنجانی متوفی در سنه

۶۵۶ اندکی پس از فتح بغداد بدست مغول که در جامع التواریخ و ذیل جهانگشای جوینی از

ازخواجه نصیر و سبکی نام او آمده مراد باشد چه وفات صاحب ترجمه چنانکه خواهد آمد در سنه

۷۴۰ بوده یعنی ۸۴ سال بعد از وفات شهاب الدین زنجانی مذکور و این مقدار فاصله بین وفات

استاد و تلمیذ فوق العاده مستبعد است عاده ، ۴ - رجوع شود بنمره ۲۷ از تراجم کتاب حاضر ،

۵ - تأنیث صفت « رباط » لابد بتوهم اراده معنی « زاویه » یا « بقعة » است (رجوع شود بص ۱۶۹

و ۱۷۰ و ۲۰۵) ، ۶ - در م « المسجد » را ندارد ،

العتیق حیناً وله خطب بلیغة و توحیدات و تحمیدات غریبة، و مهارته فی حفظ القرآن و ضبط وجوه القراءات و بیان المتشابهات مما اشتهر بین اهله و اقر الأساتذة بفضلہ (ورق ۹۵ ب)، ولما دنا اجله طاف علی جمیع اخوانه و احبائه فی الله فودعهم و اخبرهم بانّه راحل ثم رجع الی بیته و مرض و کتب تاریخ وفاته بخطه علی ظهر کتاب و هو باق عندی، و مما کتب علی بعض الأجزاء :

أولئك إخوان الصفاء رزيتهم
 لعمري إني بالتحليل الذي له
 و إني بالمولى الذي ليس نافي
 و ما الكف إلا اصبع ثم اصبع
 على دلال واجب لمفجع
 و لا ضائري فقدانه لممتع

توفى في رمضان سنة اربعين و سبعمائة^۲ و دفن عند آباءه رحمة الله عليهم .

۱ - این سه بیت از جمله پنج بیتی است از براء بن ربیع فقمسی از شعراء حماسه که ابوتام آنها را در باب مرآتیی از کتاب مذکور آورده است ، و قبلها :

أبعد بني أمي الدين تتابعوا
 ثمانية كانوا ذؤابة قومهم
 أرحب الحياة أم من الموت أجزع
 بهم كنت أعطى ما اشاء و آمتع

اولئك إخوان الصفاء الأبيات ، و از روی همان مأخذ تصحیح شد و نسخ شد الا زار همه کمایش درین مورد مغلوط اند (رجوع شود بشرح خطیب تبریزی بر حماسه ج ۲ ص ۱۶۷ - ۱۶۸) ،
 ۲ - چنین است تاریخ وفات صاحب ترجمه در هر سه نسخه ، - در نمره ۱۴۰ از تراجم که متضمن شرح احوال پدر صاحب ترجمه بهاء الدین ابوالمبارک محمد بن اسعد بن المظفر است گذشت که وفات او نیز در سنه ۷۴۰ بوده است ، و این فقره یعنی بودن وفات پدری و پسری هر دو در یک سال گرچه فی حد نفسه هیچ استعجابی ندارد ولی شکی نیست که از وقایع نادره است و از امور بسیار معمولی عادی کثیر الوقوع نیست و چون صاحب ترجمه مانحن فیه پدر خود مؤلف کتاب حاضر است و بهاء الدین ابوالمبارک مزبور نیز جدّ بلا فصل خود اوست پس اگر فی الواقع پدر او وجد او هر دو در یک سال وفات یافته بوده اند با احتمال بسیار قوی لا اقل اشاره ولو در نهایت اجمال درین کتاب خود که موضوع آن تراجم رجال و وفیات آنهاست بدین فقره ، بیکرد ، پس این سکوت مؤلف از ادنی اشاره باین مطلب ظنّین بنظر میآید و بظن بسیار قوی کاشف از اینست که یکی ازین دو تاریخ « هفتصد و چهل » در مورد وفات پدر یا پسر با احتمال قوی غلط و تحریف نسخ باید باشد ولی کدام یک معلوم نیست ،

۱۴۴ - الشيخ ركن الدين يحيى بن منصور بن المظفر

كان واعظاً حسن الصوت فصيح اللسان عالى الكلام ذاقدر شامخ وعز
 باذخ واطعام وافر وانعام متكاثراً لا يدخر شيئاً لغد ولا يخاف دون الله من احد
 لا يبالي بوجود الدنيا وعدمها ولا يكثر بععمالها وخدمها وعظ الناس سنين فى
 الجامع العتيق والسقري ومواضع آبائه وولاه السلطان^۱ الشيخ جمال الدين
 ابواسحق^۲ خطابة الجامع العتيق فأدى حقها بحسن ادائه (ورق ۹۶) يسلك مع
 الأقارب سبيل الأنصاف والاعتراف ومع الأجانب طريق الألفاف والأعطف
 ما قدم شيراز احد من المشايخ والعلماء والوعاظ والفقراء الا انزله فأكرمه واعز
 مقدمه واغتنمه، وكان له طبع وقاد و ذهن قويم والحنان طيبة و علم بالأصوات
 والأيقاعات، وحفظت منه حين ينشد:

أَيَا ظَبِيَّةَ الْوَادِي جُعِلْتُ فِدَاكِ	هَلِ الْوَجْدُ إِلَّا فِي افْتِرَابِ نَوَاكِ
بَعَلْتِ بِطَيْفٍ كَانَ يَطْرُقُ فِي الدَّجِي	وَجَدْتُ بِرُوحِي فِي الْهَوَى لِرِضَاكِ
أَلَمْ تَعْلَمِي أَنِّي بِحُبِّكَ مُغْرَمٌ	وَ أَنَّ فُؤَادِي لَا يُحِبُّ سِوَاكِ
مُقَامِكِ فِي قَلْبِي وَ دَارِكِ بِاللَّوِي	سَقَى اللَّهُ قَلْبِي وَ اللَّوِي وَ سَقَاكِ
أَمْرٌ عَلَى وَادِي الْأَرَاكِ تَعْمَلَا	لَعَلِّي فِي وَادِي الْأَرَاكِ أَرَاكِ

توفى فى سنة تسع وستين وسبعمائة^۳ ودفن عند والده رحمة الله عليهم .

وفى ذلك المزار الشريف من الأولياء والعلماء والعباد والزهاد والصالحات

۱ - كلمة «السلطان» فقط در م موجود است . ۲ - جمال الدين يحيى بن منصور بن المظفر

۳ - چنین است در ق ب ، در م جای آحاد و عشرات سفید است ،

القائتات خلق كثير،

۱۴۵ - منهم الست العابدة فيروزة بنت المظفر^۲

(ورق ۹۶ ب) كانت عالمة محدثة لها اجازات عالية ورويت عنها كرامات كثيرة ولها كتاب في الحديث سمّتها كتاب الاربعين رواية الصالحات عن الصالحين، ومما اوردت فيه من المواعظ^۳ :

تَرُوذُ مِنَ الدُّنْيَا فَأَنْتَ رَاحِلٌ وَ بَادِرٌ فَإِنَّ الْمَوْتَ لَا شَكَّ نَازِلٌ
تَعِيْمُكَ فِي الدُّنْيَا غُرُورٌ وَ حَسْرَةٌ وَ عَيْشُكَ فِي الدُّنْيَا سُحَالٌ وَ بَاطِلٌ
أَلَا إِنَّمَا الدُّنْيَا كَمَنْزِلٍ رَاكِبٍ أَرَا حٌ عَشِيْبًا وَ هُوَ فِي الصُّبْحِ رَاكِبٌ

ارتحلت من الدنيا في سنة اربعين وسبعمائة ودفنت في البقعة رحمة الله عليهم .

۱۴۶ - الشيخ تاج الدين مؤيد بن عمر بن المظفر

كان شيخاً كريماً ذا سميت صالح وهدى مرضى وطريقة حسنة دائم الوضوء والذكر كثير الصلاة والصدقة رؤفاً بالمسلمين مشفقاً على الفقراء والمساكين ما اتاه سائل او زائر الا اطعمه او كساه او اعطاه شيئاً من الدينار والدرهم قد سافر في مبدأ

۱ - در م در اینجا بعد از کلمه « كثير » عبارت ذیل را علاوه دارد که بنظر العافی وبکلی بی مناسبت با ما قبل و ما بعد می آید ، « کلهم رأوا رسول الله صلی الله علیه وسلم فی المنام وهذا من مواهب الله تعالی فی شأن اولاد الشيخ صدرالدين مظفر ما منهم الا نال هذه المنية ولو فی جميع عمره مرة » .
۲ - این عنوان فقط درق است ، در ب م نیز عین کلمات این عنوان موجود است ولی در وسط عبارات ترجمه قبل نوشته شده به بطریق عنوان ،
۳ - این ابیات از جمله چهار بیتی است از دیوان منسوب بحضرت امیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام (چاپ مصر ص ۷۲) ،

۴ - چنین است در هر سه نسخه شد الا زار ، دیوان : اناخ ، - « آراح الرجل واستراح اذا رجعت الیه نفسه بعد الأعباء وآراح اذا نزل عن بعيره لیریحه ویخفف عنه (لسان العرب) »

اصره الى بغداد وزار مشايخها من الأحياء والأموات ثم رجع الى شيراز واتخذ صومعة يتعبد فيها حتى توفي (ورق ۹۷) ودفن بها في سنة اثنتين وثمانين وسبعمائة رحمة الله عليهم .

۱۴۷ - الشيخ مرشد الدين عبدالرحمن بن مؤيد

ولده العالم الفاضل الأديب الكامل كان حليماً حليماً متواضعاً كريماً عارفاً بأقسام الفنون قد حصل الأدبيات على خاله مولانا معين الدين الساماني^۱ وقرأ الحديث على مولانا سعيد الدين محمد البلياني^۲ ومولانا شمس الدين محمد الزرندی^۳ وغيرهما وكتب الكتب الكثيرة وجمع الخصائل الأثيرة لم يضيع عمره بعبادة وبطالة ولم يعل قط الى هوى و ضلالة ونفع الله به جمماً غفيراً وجمعاً كثيراً، ولما مرض للموت لم يتكلم الا بقول لا اله الا الله حتى مات عايبه، ومما كتب لي :

آيَا رَبِّ قَدْ أَعْطَيْتَنِي فَوْقَ مُنْتَهَى
تَرَانِي فَقِيْرًا لَيْسَ لِي عَنْكَ غُنْيَةٌ
وَزَادِي قَلِيْلٌ مَا أَرَاهُ مُبْلِغِي
قَتْمَهُ مَوْلَايَ بِتَعْجِيْلٍ رَاحَتِي
وَ أَنْتَ غِيَاثُ الطَّالِبِيْنَ وَ غَايَتِي
أَلْتَرَادِ أَبْكِي أَمْ لِيَطْوِلَ مَسَافَتِي

توفي في سنة احدى وتسعين وسبعمائة ودفن عند ابيه رحمة الله عليهم (ورق ۹۷ب).

۱۴۸ - الشيخ مبارك بن عبد العدني

ويقال له العماني وبين عدن وعمان مسافة بعيدة قد سافر البلاد^۴ ثم سكن

۱ - حبي بر وزن غني صاحب شرم و حيا (كتب لغت) ۲ - رجوع شود بنمرة ۱۲۵ از

تراجم كتاب حاضر ، ۳ - رجوع شود بنمرة ۱۹ از تراجم ، ۴ - رجوع شود بنمرة ۲۸۵

از تراجم ، ۵ - ق م ، مولائي ،

۶ - م « بن عبد » را ندارد ۷ - رجوع شود بص ۵ حاشيه ۷ ،

شیراز فی متعبده له واعتقده خلق کثیر و مرقدہ فی زاویتہ الّتی اتخذہا فی محلّة
شطّ القناة عند السّوق رحمة الله عليه .

۱۴۹ - الشيخ جلال الدين الطيار

كان شيخاً عارفاً ذا بصيرة رأيتہ مشتغلاً بتلاوة القرآن أكثر اوقاته وكانت
له ختمات في كلّ اسبوع يجتمع لديه الفقراء واهل الأرادة فيكلمهم على قدر
عقولهم وقيل انّ الجنّ كانوا يأتونه احياناً فيكلمونه من وراء الحجاب و يقضون
بعض حاجاته ، ورووا عنه خوارق العادات كثيراً و انزوى مرّة في خلوته اربعين
يوماً فلما اتمها خرج ليلة وذهب فجأؤه ولم يجدوه فقالوا قد طار فغلب عليه ذلك
توفى في سنة . . . وسبعماية^۱ ودفن في صومعته بجانب المسجد رحمة الله عليهم .

۱۵۰ - الشيخ روح الدين^۲

ولده كان عالماً صالحاً فداخذ من العلم بنصيب وافر و صنف كتاباً في الكلام
(ورق ۹۸) و شرح المصباح^۳ للقاضي ناصر الدين شرحاً وافياً استجاده الأذكياء
توفى في سنة . . . وسبعماية^۴ ودفن بجانب والده رحمة الله تعالى عليهم اجمعين .

۱ - جای آحاد و عشرات در هر سه نسخه سفید است ، ۲ - م افزوده ، محمد ،
۳ - کذا فی ق ب ، م ، المصاییح ، - م ق ل ط فاحش است چه مقصود در اینجا شرحی است که
صاحب ترجمه متن حاضر شیخ روح الدین بن شیخ جلال الدین طیار بر کتاب مصباح قاضی ناصر الدین
عبدالله بن عمر بیضاوی مشهور نگاشته است ، نه شرحی که خود بیضاوی مزبور بر مصاییح السنّة
بغوی نوشته چه این کتاب اخیر متن آن از بغوی است و شرح آن از بیضاوی پس چه چیز آن
از صاحب ترجمه میتواند باشد ، (رجوع شود برای مآخذ شرح احوال بیضاوی بص ۷۷ حاشیة ۲ ،
بلاوة مفتاح السعادة ۱ ، ۴۳۶ ، و شذرات الذهب ۵ ، ۳۹۳ - ۳۹۴) ، ۴ - جای آحاد
و عشرات در هر سه نسخه سفید است ،

۱۵۱ - الفقيه مشرف الدين

من الوزراء العلماء الذين جمع الله لهم بين مراتب الآخرة والأولى ينفق امواله في الخيرات ويمضي اوقاته بالطاعات وله استحضار تام في فقه الشافعي حتى ان العلماء البزل يستكشفون عنه^۱ المشكلات وياثرون لديه المعضلات وقيل كان في بداية امره معلماً للأتابك سعد بن ابي بكر فلما تصاعد امره سأل ان يحضر^۲ مجلس درسه جميع العلماء فصدر الحكم بذلك وكانوا يأتونه بارعاً وكرهاً ومن جملة خيراته المدرسة الرفيعة التي وقف عليها من نفائس الأملاك وكرائم الأغلاق ما يؤدى الى الحيرة ويؤد اولى الخبرة،

كَمَا نِيَّ إِلَى شَخِصِهِمْ نَاطِرُ

قَقَلْتُ سَقَى اللهُ أَرْوَاحَهُمْ

وَلَا غَابَ مَنْ ذَكَرَهُ حَاضِرُ^۳

فَمَا مَاتَ مَنْ خَيْرُهُ وَاصِلُ

توفى في سنة . . . وستمائة^۴.

۱۵۲ - القاضي زين الدين علي بن رزبهان بن محمد الخنجي

قدوة ارباب العلم (ورق ۹۸ ب) والتقوى واسوة اصحاب الدرس والفتوى قد جمع بين المشروع والمعقول وصنّف في الفروع والأصول ومن مصنفاته كتاب **المعتبر في شرح المختصر لابن الحاجب**، و**كتاب النهاية في شرح الغاية**، و

۱ - ب: عليه ، ۲ - كذا في م ، ق ب : يحضره ،

۳ - ابن در بيت را در م ندارد ، ۴ - چنین است در م یعنی جای

آحاد و عشرات در آن سفید است ، در ق ب جای اصل تاریخ بکتی سفید است ،

۵ - « بن محمد » را در م ندارد ،

شرح المنهاج للقاضی ناصر الدین^۱، و کتاب الشکوک علی الکافیة فی النحو،
و کتاب القواعد فی النحو، و اجوبة ایرادات علی کتاب المحصول للأمام^۲، توفی
فی صفر سنة سبع و سبعمائة و دفن بقبة العالیة فی مدرسته السامیه رحمة الله علیهم.

۱۵۳ - مولانا مجد الدین اسمعیل بن علی الخنجی^۳

ولده^۴ العالم الفاضل الوحيد الكامل المشار الیه فی حلّ المشكلات و المدار
علیه فی كشف المعضلات حکم بین الخلق بالعدل و الشفقة کأنّ الله تعالی من
اللطیف المحض خلقه و درس فنون العلوم و أسس احاسن^۵ الرسوم و احیی معاهد
ابیہ فی تریبة اهل الأدب^۶ و ذویہ و تصنیف الکتب الدینیة و تحقیق المسائل
الیقینیة، و من مصنفاته المقتصر فی شرح المختصر، و الرسالة المنظومة فیما یحل
و یحرم، (ورق ۹۹) و الرسالة فی معنی القول، و الفکوک فی رفع الشکوک، و
عمدة السائل فی دفع الصائل، و لما اتمها و شاعت النسخ فی تبریز و توقرت دواعی
الطالبة علی کتابتها و قراءتها طالب السید برهان الدین العبری^۷ نسخة منها فطالها

۱ - یعنی بیضاری صاحب تفسیر مشهور (رجوع شود بس ۷۷ حاشیه ۲) .

۲ یعنی کتاب المحصول تألیف امام فخر رازی در اصول فقه ، شخصی نماناد که امام فخر را دو تألیف
است که اسامی آنها چون بسیار نزدیک بیکدیگر است ممکن است برای بعضی اسباب اشتباه شود ،
یکی محصل در علم کلام ، و دیگری محصول در اصول فقه که همین کتاب محل گفتگوی ماست ،
و در کشف الظنون چاپ معمولی اسلامبول (یعنی چاپ قدیم آن در سنه ۱۳۱۱) ج ۲ ص ۳۹۳
نام این کتاب اخیر یعنی محصول «محصل فی اصول الفقه» چاپ شده است باید ملتفت این اشتباه
بود ، ولی در چاپ جدید همان کتاب در همان شهر در سنه ۱۹۴۳ میلادی این غلط تصحیح شده است ،
۳ - این شخص بتصریح مؤلف پسر صاحب ترجمه قبل است ، ۴ - این کلمه فقط در م

موجود است ، ۵ - م : مجاسن ، ۶ - م : الفضل ،

۷ - یعنی سید برهان الدین عبیدالله بن محمد هاشمی حسینی فرغانی (نسخه بدل : فریالی) معروف
بعبری بکسر عین مهمله و سکون باه موحد و در آخر راه مهمله که ابن قانی شبهه گوید معلوم نیست
بقیه در صفحه بعد

وتدبرها تدبراً بليغاً فلما رأى أنه أصاب في الجواب وقابل تعريضاته وتصريحاته^۱
مثلاً بمثل تعجب منه وقال كل والدلم يكن له ولد يجيب عن خصمه ويذنب عنه
يعلمه فسواء محياه ومماته وغيبته وملاقاته ، ويليق بهذا الموضع قول الشاعر :

إنا أناس سابقون إلى العلى قد صدقت أفعالنا أقوالنا
وشهادة الأعداء بالفضل الذي الله فضلنا به أقوى لنا

بقیه از صفحه قبل

نسبت بهیست ، وی از مشاهیر علماء قرن هشتم هجری است ، مصنفات قاضی بیضاوی را
مانند منهاج و طوابع و غایة القصری و مصباح شرح نمود و ابتدا در سلطنته ساکن بود و سپس
بتبریز منتقل شد و بقضاء آن شهر منصوب گردید ، ابن حجر در درر الکامنة گوید وی در نزد
سلاطین عصر مقبول القول و مطاع و مشهور آفاق و در جمیع فنون مشارالیه بالبنان بود و ملجأ
ضعفا و بسیار با تواضع و انصاف بود گویند وی ابتدا حنفی بود و سپس طریقه شافعی اختیار نمود ،
و ذهبی در مشتهبه گوید ، «السید العبری عالم کبیر فی وقتنا و تصانیفه سائرة» وی در ماه رمضان یادی الحججه
سنه هفتصد و چهل و سه در تبریز وفات یافت ، انتهى کلام ابن حجر ، و حافظ ابرو در تاریخ خود در ترجمه
احوال اولجایتو محمد خدا بنده گوید (بنقل صاحب مجالس المؤمنین از او) : « و سلطان سعید
از غایت محبت دین اسلام و دوستی محمد رسول الله صلعم و اهل بیت او دائماً با علما در مناظره
و مباحثه میبود و اهل علم را رونقی تمام پیدا شد و چنان علم دوست بود که بفرمود تا مدرسه
سیاره از خیمهای کرباس بساختند و دائماً با اردو میگردانیدند و در آنجا مدرسان تعیین فرمود
چون شیخ جمال الدین بن المطهر [علامة حلی] و مولانا نظام الدین عبدالملک و مولانا بدر الدین
شوشتری و سید برهان الدین عبری و قرب صدطالب علم در آنجا اثبات کردند و ترتیب مآکول
و ملبوس و اولاغ و دیگر مایحتاج ایشان مهیا فرمود تا دائم در بندگی حضرت میباشند ،
و این فصل از تاریخ حافظ ابرو در حواشی ذیل جامع التواریخ رشید الدین فضل الله تألیف
همان حافظ ابرو بتوسط طابع آن در ذیل ص ۴۸-۵۳ نقل شده است (رجوع شود بآخذ ذیل ،
تاریخ گزیده ص ۸۵۵ ، حواشی ذیل جامع التواریخ ص ۴۸-۵۳ ، درر الکامنة ۲ : ۴۳۳-۴۳۴ ،
مجالس المؤمنین چاپ طهران ص ۳۸۷-۳۸۹ ، کشف الظنون در عناوین طوابع الأنوار ، غایة
القصری فی فروع الشافعیه ، مصباح الأرواح ، منهاج الوصول ، [در بعضی از این موارد حاجی خلیفه
در اسم و نسب صاحب ترجمه بعات خود خاط و تحریف نموده است] ، و شذرات الذهب ج ۶
ص ۱۳۹) ، ۱ - از اینجا معلوم میشود که عمده السائل فی دفع الصائل تألیف صاحب ترجمه
متن اسمعیل بن علی خنجی کتابی بوده در رد اعتراضاتی که سید برهان الدین عبری مزبور بر یکی
از تألیفات پدر او (نمره ۱۵۲ از تراجم) وارد آورده بوده است ،

توفی فی احدی جمادیی سنة اربع و اربعین و سبعمائة و مدفنه عند والده رحمة الله علیهم.

۱۵۴ - الاتابك سعد بن زنگی بن مودود

السلطان العادل الکریم الشجاع کان مریباً للعلماء معتقداً للصلحاء تاركاً للبس الجمال والأبهة ملك شیراز و اصفهان و کرمان و غيرها فحصنها بتعمیر السور و رعاية العدل و بقى فی السلطنة و العدالة و الملك تسعاً و عشرين سنة و حکم بین الخلق بنية صادقة و عزیمة خالصة و استوزر مولانا عمید الدین ابانصر الأبرزی^۲ و کان علامة

۱ - چنین است در ب و حاشیه ق ، در متن ق ، فی جمادی الآخر [ة] ، م تاریخ ماه را ندارد .
۲ - ب ، الاورزی ، ق ، الاوزی (کذا) ، م ، الافززی ، - متن حاضر یعنی الأبرزی (بالف و باء موخده و زاء معجمه و راء مهمله بر وزن اکبر و در آخریاء نسبت) از روی ق در اثناء نمره ۲۵۷ از تراجم و وصاف ص ۱۵۰ تصحیح شد ، - فارسنامه ناصری ج ۱ ، ۳۲ ، ۳۳ و ج ۲ ، ۱۲۹ ، ۲۴۳ در شرح احوال صاحب ترجمه این کلمه را مطرداً **افزری** با فاء بجای باء موخده نگاشته است و در ۲ ، ۱۲۷ گوید ، « **افزر** بلوکی است از گرمسیرات فارس واقع در مسافت سی و پنج فرسخ در جنوب شیراز و محدود است از جانب مشرق ببلوک جویم و از شمال ببلوک قیرو کارزین و از مغرب بمحال اریعه و از جنوب ببلوک خنج ، و رجه تسمیه این بلوک بافرز آنست که افزر مخفف افزار است که عبارت باشد از آلات پیشه و ران عموماً یا جولاهگان خصوصاً و شاید این آلات را درین بلوک می ساخته اند » انتهى ، راقم سطور گوید این وجه تسمیه درست باشد یا مصنوعی معلوم نیست ولی در هر صورت میرساند که تلفظ امروزی نام این بلوک **افزر** است با فاء و زاء معجمه و سپس راء مهمله ، و در آثار المعجم ص ۴۱۵ ح نیز صریحاً این کلمه را بهمین نحو ضبط کرده است . - ولی تلفظ قدیم این کلمه بطریق عموم کتب مسالك و ممالك (از قبیل ابن خرداذبه ص ۴۴ ، و ابن الفقیه ۲۰۱ ، و مقدسی ۴۴۷ ، و ابن حوقل چاپ جدید ۲۶۷ ، و فارس نامه ابن البلخی چاپ اروپا ۱۳۵ ، ۱۵۲ ، و نزهة القلوب ۱۱۸ ، ۲۱۷ ، و وصاف ۱۵۰ ، و همین کتاب حاضر نسخه ق) **افزر** بوده است بیاء موخده بجای فاء ، و صاحب قاموس که مسقط الرأس او بتصریح خود او قریه کارزین بوده [« و کارزین بلد بفارس و به وادئ - قاموس »] و کارزین هم چنانکه گفتیم بکلی متصل ببلوک ابزراست پس وی بالطبع بهتر از همه کس از ضبط اسم این قصبه باخبر بوده است در قاموس در ماده ب زر گوید : « و ابزرا کاحمد بلد بفارس » ، - تا اینجا صحبت در خصوص ضبط کلمه ابزر و تعیین موضع آن بود ، اما نام و نسبت صاحب ترجمه و مجملی از احوال او از قرار ذیل است ، هو عمید الدین ابونصر اسعد بن نصر بن جهشیار بن ابی شجاع بن حسین بن فرخان انصاری فالی ابزری وزیر اتابک سعد بن زنگی (۵۹۴ - ۶۲۳) و صاحب قصیده معروف

بقیه در صفحه بعد

عصره فی فنون العلم ، ومن جملة خیراته^۱ المسجد الجامع الجدید الذی لم یر مثله فسحة ونراهة ولما اتم^۲ ذاك سأل مولانا سراج الدین ابا العزیم مکرّم بن العلاء ان یخطب به فأجاب ذلك ولما قام للخطبة فی الجمعة الأولى قام الأتابک مواظفة له فلم یجلس حتی نزل مولانا عن المنبر ، وكان یدنه و بین ولده الأتابک ابی بکر وحشة قد حبسه بسببها فلما اشتد مرضه اطلقه من الحبس* ووصاه بالعدل والرّحمة

بنده از صفحه قبل

اشکنوائیه ، وی از فضلاء مشهور عصر خود بوده و با امام فخر رازی معاصر و مابین ایشان مکاتباتی راجع ببعضی از مسائل علمیّه مبادله شده بوده و راقم این سطور عکسی ازین مکاتبات از روی نسخه متعلق بکتابخانه مرحوم دکتر میرزا حسین خان طایب مرحوم ظلّ السلطان که پس از وفات او در لندن در سنه ۱۹۳۷ میلادی حراج کردند بتوسط آقای مجتبی مبنوی بدست آورد ولی فعلاً بدان دست رسی ندارم ، پس از وفات سعد بن زنگی در ۱۲ ذی القعدة سنه ۶۲۳ و جلوس پسرش اتابک ابوبکر بن سعد بن زنگی بواسطه سابقه وحشتی که این اخیر از صاحب ترجمه در دل داشت در غره ذی الحجّه سنه مذکوره او را توقیف نموده و با پسرش تاج الدین محمد بقلمه اشکنوان از قلاع معروفه فارس (فارسنامه ناصری ۲ : ۳۳۲ ، و آثار العجم ۲۲۲-۲۲۵) فرستاده و در همانجا در جمادی الاولی یا جمادی الآخرة سنه ۱۶۲۴ او را بقتل آوردند و پسرش تاج الدین محمد را مستخلص کرده بزیر فرستادند ، و او بتفصیلی که در وصاف مذکور است قصیده حبسیّه اشکنوائیه را که پدرش در حبس قلمه گفته بود و باو املا کرده از حفظ برای ابن خال ناظم امام صفی الدین مسعود سیرافی املا نمود و این اخیر ابیات قصیده را که در ترتیب آن اختلالی روی داده بود حسب الامکان مرتب گردانید و سپس پسر صفی الدین مزبور قطب الدین محمد سیرافی شرح فاضلانّه که هنوز نسخ متعدده از آن موجود است بر آن قصیده تعلیق نمود و بدینظریّت این قصیده مابین فضلاء آفاق منتشر گردید ، متن این قصیده در آخر معلقات سبع چاپ طهران سنه ۱۲۷۲ و نیز در اروپا در سنه ۱۸۹۳ میلادی در مجله « سامی » باهتمام کلمنت هوارت مستشرق فرانسوی بطبع رسید است ،

۱ - ضمیر « خیراته » راجع است بسعد زنگی ، بیضاوی در نظام الثوار بیخ گوید (ص ۸۸) ، « و از آثار اتابک مسجد جامع جدید شیراز است که عمارتی از آن وسیع تر در شیراز نیست » ، و در شیراز نامه گوید (ص ۵۳) ، « از آثار و مبرّات و حسنات اتابک سعد بن زنگی در خطّه شیراز یکی جامع جدید شیراز است که بمسجدنواشتهارد دارد نه در شیراز که در اکناف فارس و عراق و اغلب اقالیم هیچ پادشاهی بزرگتر و با فسحت تر از آن مسجد نساخته » ،

۲ - رجوع شود بنمره ۳۰۳ از تراجم کتاب حاضر ،

ثم توفي في سنة ۰۰۰ وستمائة^۱ ودفن في الرباط^۲ المعروف بأبش^۳ وهي بنت
الأتابك سعد بن أبي بكر وكانت ملكة رحيمة حكمت بين الناس بالعدل والصفقة
بنت ذاك الرباط ودفنت فيه^۴ رحمة الله عليهم.

۱- تاریخ محقق وفات سعد بن زنگی بماء و روز که هیچیک از مورخین بدان دقت تعیین نکرده‌اند
بروایت قطب الدین محمد سیرافسی شارح قصیده اشکنوازیه سابق الذکر که پدرش معاصر
با سعد زنگی بوده شب چهارشنبه دوازدهم ذی القعدة سنه ششصد و بیست و سه بوده است در قلمه
بهاتزاد (مقدمه شرح قصیده مذکوره نسخه کتابخانه مشهد مورخه سنه ۷۳۴) ، - برای اطلاع
از اقوال سایر مورخین درین موضوع رجوع شود بر سאלه «مدوحین سعدی» تألیف راقم این
سطور ص ۶ - ۷ ، ۲ - از ستاره تا اینجا از ب ساقط است ،

۳- این روایت مؤلف که سعد بن زنگی در رباط ابش مدفون شده عیناً مطابق است با روایت و صاف
ص ۱۵۵ : «اورا [سعد زنگی را] در رباط ابش دفن کردند» ، و نیز شیراز نامه ص ۵۴ ، « [و سعد
زنگی] در شهر سنه ثلاث و عشرين و ستمائة بجوار حق یبوست وهم در شیراز بر رباط ابش مدفون
است و این رباط از جمله مشهورات بقاع شیراز است» ، و چون مؤلف در متن تصریح کرده که این
رباط را ابش خاتون بنت سعد بن ابی بکر [بن سعد بن زنگی] بنا نهاده پس واضح است که مقصود
سه مؤلف مزبور از اینکه سعد زنگی را در رباط ابش دفن نمودند بالبداهة این خواهد بود که سعد
زنگی را در محلی دفن کردند که بعدها بمدت بسیار مدیدی پس از وفات او ابش خاتون - متولد در
حدود ۶۳۰ و متوفی در سنه ۶۸۵ - در آن محل رباطی بنا نهاد و از آن بعد باسم او مشهور به
«رباط ابش» شد ، - ۴ - چنانکه ملاحظه میشود مؤلف تصریح کرده که ابش خاتون

در رباط ابش که خود آنرا بنا نهاده بوده دفن شده است ، ولی رشید الدین در جامع الثواریخ
(طبع بلوشه ج ۲ ص ۵۵۷) گوید که ابش خاتون را در مدرسه عضدیة شیراز که مادرش [ترکان
خاتون] باسم پسرش اتابک عضد الدین محمد ساخته بود دفن کردند ، و بدون شك روایت صاحب
شد الآزار که خود از اهالی شیراز و موضوع کتاب او مخصوصاً تاریخ مزارات شیراز و مدقونین
در شیراز است بر قول رشید الدین که شخصی خارجی و از جزئیات وقایع شیراز بالطبع چندان اطلاعی
نداشته مقدم است ، و نباید توهم نمود که شاید رباط ابش و مدرسه عضدیة هر دو یکی و دو اسم
یک مسمای واحد بوده‌اند زیرا که و صاف در ضمن تعداد موقوفات و خیرات جاریه خاندان ساغریان
(ص ۶۲۴) صریحاً و واضحاً نام هر دو موضع مزبور را یعنی هم رباط ابش را و هم مدرسه عضدیة را
در عرص هم و بکلی مستقل از یکدیگر برده است از اینقرار ، رباط سنقری ، رباط ابش ،
مسجد جامع نو ، رباط شهر الله ، دارالشفاء مظفری ، رباط خائر (کذا - ؟) ، رباط سر بند ،
سقایة جامع عتیق ، خان دو در ، رباط عدتی ، مدرسه عضدی ، - و همچنین مؤلف کتاب حاضر
بمیه در صفحه ۱۵۵